

ЦЪРКВЕН ВЪСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКИЯ ПРАВОСЛАВЕН ЦЪРКВА
за религиозна и църковно-обществена просвета

Архимандрит ГОРАЗД

ИЗ ЗЕМНИЯ ЖИВОТ НА СВЕТАТА ДЕВА - БОГОРОДИЦА

Протоц Инаков, син на Исавка, внук на Авраама, на път за Харар и застигат от пощата и спира, за да преносица на пощата. Намира камък, поставя го под главата си вместо възглавница, заспива и в съня си вижда съзвездие, които свързва небето със земята и Ангели Божии се качват и слезат по нея. А Господ, стоиц на върха ѝ, казва на Инакова: „Аз съм Господ, Бог на твои отец Авраама, и Бог на Исавка... Аз съм с тебе, и ще те запазя навред, където и да отидеш“ (Бит. 28:10-15). Събужда се Инаков изплашен и викат: „Господ е на това място... Това не е нищо друго освен дом Божий, това са врата небесни“ (Бит. 28:16-17).

„Стъба“, „Врата небесни“, „Кънина неизгарила“ и други такива кратки образни изрази във Стария Завет са в редица от рази на светата Майка-Богородица, която става стъба за Господа и човека, за да се свържат Небето и земята, Бог и човек. Тя става „Врата небесна“, през която ще мине към нашия земен свят възлюбеният Божий Син, Който открива Новия Завет и Който устроива царство „когато не будет конач“!

Тези преписани предобраза на Божията Майка са залегнали в химните за нейна прослава: „Радушек, лествице висока, юже Инаков виле“ (из Акатиста за св. Богородица).

От Свещ. Предание знаем, че светата Дева Мария била плод на усърдната молитва на престарелите ѝ родители Иовак и Анна, които Бог, заради голямото им благочестие, въздъдал с рожба. Още на третата ѝ година, възплъщение на дадена пред Бога обет, родителите на Мариам и отвеждат в Иерусалимския храм, където получават подходящо възпитание и образование. Деят на нейното възвеждане в храма (21, XI) е един от Дванадесетте велики празници на Православната църква.

На този светъл празник се изпълнява думите на псалмопевец Давид: „Чуй, дъще, и вик, изключи очи и забрави твоя народ и дома на баща си“ (Пс. 44:11) — думи, пророчески изречени близо хиляда години преди тържественото възвеждане светата Дева в храма Господен в Иерусалим. Дома на баща си в Назарет тя званият науца и забравя.

Има древно предание, което ни разказва, че на това тържествено възвеждане присъствували родители и близки на възлюбеният от Бога с рожба Иовак и Анна. Девият със светлинни целия псалми и вярвали пред родителите, които волеи своята дъщеря Мариам към храма. Блажени Иероним пише, че аязането в храма ставало по петнадесет стъпала и на всеки стъпало се пеели псалми от свещеници и левити. Родителите Иовак и Анна поставили тригодишната Дева на първото стъпало. На това стъпало ѝ било снето пълтинското облекло и била облечена в хубави бели одежди. Изпълвало се пророческото видение: „В изпъстрена дреха я довеждат при Царя; след нея водят при Тебе девия, обаян дружки, довеждат ги с веселие и ликование, възидат и Царевия чертог“ (Пс. 44:15-16).

Тържествената процессия била посрещната от Православен Захария и храмовото духовенство. Светата Дева, колкото и мала, сама въздъдала по петнадесет стъпала, осемдесет подкрепна от Светия Дух. А православец Захария, по внушението си, при всеобщо удивление на присъстващите, като хванал девията за ръката, не е останал там, където обикновено стои народът, а е влязел в Светия Святих, където и самият Православен влязал веднаж в годината, и тя застанала с лице към Кивота на Завета — Пробраз на Божията Майка. И народ и Ангели били удивени от това велико събитие, изречено в издрожната песен така: „Ангелите, като гасела възвеждането на Пречистата, се удивиха: как Дева вляза в Светия Святих“.

На деветата година след аязането на светата Дева в хра-

ма починал баща ѝ — св. Иовак. Майка ѝ, праведната Анна, напуснала Назарет и отишла в храма при своята невръстна дъщеря Мариам, където наскоро починала в дълбока старост. Празникът Възведение буди и у нас светлите чувства на възхвалителните праведници, като слушаме песента (кондака на празника): „Пречистият храм на Спасителя, многоценният чертог и Дева, священоото скръпение на Божията слава днес се въздъда в дома Господен“.

При Иерусалимския храм имало специално училище, където деца и юноши получавали образователна и възпитателна подготовка. Такива училища е имало и при всеки молитвен дом (синагога) в еврейските провинциални селища, където евреите се събирали на молитва събтен ден. Събиранията се ръководели от равини, които четял и изпълвал Свещ. Писание. В присъствието или отсъствието на равнина мъже и аскети еврейи да изпълнявали функциите, ако това се пожелало или изложки от някои обстоятелства. Иисус влязал в Назаретската синагога и разтворил книгата на пророк Исаяя на мястото, където светият пророк говори за месиянско дело на очаквания Избавител, което и прочел на молитвено събрание. (Лука 4:16-30). Организацията на обучението по Свещ. Писание особено се наложило след Вавилонския плен, защото от съзвонването на еврейския народ дълбоко залегнала мястата, че преживялото дълготрайно вавилонско робство е наказание за отклонението от истинското Богопочитание на единия Бог Исхора, за греховете на ялово служението. Поради това тези школи за отгряване и изучаване на Писанието се разпространили навсякъде и преди новозаветното време особено много процъфтявали. И трябва да отбележим, че за еврейските младежи отгряването е било задължително, както е било задължително и четенето на Свещ. Писание. Това задължение не се отнасяло и за девичите, но не било рядкост и те да получават такава обучение.

Все от Свещ. Предание ние узнаваме, че малката Мариам, след като получила основната си подготовка при Иерусалимския храм, си създава навик и самостоятелно да чете и изучава Свещ. Писание и много пъти дълбоко се замисляла върху смисъла на отделни негови текстове. Четейки книгата на пророк Исаяя тя по специално спираше вниманието си на следното място от неговата книга: „Ето, Девията ще заеме и ще роди Сина, и ще Му нарекат Името Емануил“ (Ис. 7:14). Физическото труд при храма в Иерусалим бил също задължително: момчетата усвоващи каквасъ знания, а момичетата се учили на ръкоделство. Са. Иоан Богослов ни разказва, че когато Иисус бил разпитан на кръста, войниците разделили „дрехите Му на четири дяла, по един дял на всеки войник“, а за китония Му, който бил „итъкян как отгоре додолу“ войниците хвърляли жребие, за да не го раздират на части (Иоан. 19:23-24). Според Преданието хитонът на Иисуса бил прекръста одежда, изкусно изтъкана от сръмните ръце на братята Майка-Богородица.

Че това е била навистина една хубава дреха ни говори самият факт, че дори грубите войници не пожелали да я раздерат, а хвърляли жребие за нея, за да се падне на одного от тях и остане цяла.

Мариам, светата Дева, била възпитана в традиционно юдейско благочестие. Заедно с всички и тя споделяла конкретна идея на това благочестие, а именно: идването на Месия, на Пратеника Божий, Който ще спаси Израел.

Носителят на Месиянската идея бил целият еврейски народ. Прочитанията просветни школи при синагогите, като изпълвали хората в идването на Месия, същевременно разпалвали еврейския патриотизъм.

Съгласно Божие определение очакват Месия, трябва да произлезе от цялото колено. От това колено оня родът на цар Давид, към който принадлежала и светата Дева, която, в цяло противоречие с подкрепяната еврейски стремеж да се продължава рода с чадородие, обхваща в своята тринадесетгодишна възраст, на свещениците при храма, не дава обет пред Бога да запази девството си. Изнадателно свещеници и молли да не прекъсна традицията на чадородието и особено поради това, че тя е от колятото на Юда и от рода на цар Давид, но Мария останала непреклонна в решението си. Тогава, съзнателно или несъзнателно, подчинявайки се на внушениата на Промислятел-Бога, свещениците уважили нещото решение и поставили девството ѝ под закрилата на праведния старец Йосиф, който произлизал също от Давидовия род. Така тя, светата Дева, е била въвлечена от утроба, че нарушава еврейските обичаи. Такова покровителство се излагало за светата Дева обичан и поради това, че тя трябвало да се върне в малкия град Назарет, където неистово на жителите било повсеместно извещано и имало поговорки, че от Назарет не може да произлезе нищо добро (Иоан 1:46).

В Назарет светата Дева продължавала да живее скромно и благословено до свещения миг на Благовещението. Тя, чейки Слово Божие, чува Ангела, „изречен от Бога... в Галилейския Назарет“, който ѝ отправя необичайния поздрав: „Радвай се, благодатна Господе е с тебе; благословена си си ти между жените!“ (Лук. 1:28).

Мария е смутена, но размишлява: „Какъв ли е този поздрав!“ А пратеникът Божий, вестителят Гавриил продължава: „Не бой се, Мария, понеже ти намери благодат у Бога; и ето, ти ще заченеш в утробата, ще родиш Син и ще го наречеш с името Исус. Той ще бъде велик и ще се нарече Син на Всевъзникшия; и ще Му даде Господ Бог престола на отца Му Давида... и царството Му не ще има край“ (Лук. 1:29-33).

Първият химн, първата възгласа, първият акатист е изречен от Ангела към светата Дева. След този ангелски акатист неизброимо много човешки сърца ще се вдълняват от Божията Майка, ще пият за нея, като „Храм Божества“, вдълхновено ще я наричат „Кивот Светиня“, ще спомнят поетичния ѝ преработен „Купец необлагоденен“, Още и сърцете неволе на християнството, както вестителството, предаването, така и Ангелското правнество за предшестващото ѝ мълчание стават сюжет за химните в нейна чест. А и е физическите си очи мнзина вече бяха видяли и засвидетелствували: как Рождението от нея Син на Всевъзникшия е отворил очите на слепи, ще върнал здравето на много болни и вецлганя, ще следил множество гладни, ще върнал към живот мъртви и следи Възнесението Си на много народи разкъса буюото на умствения мрак, оздравя правнество цели общества, нахранявайки ги с небесен хlieb и ще избявала мнзина от духовна смърт. Царството на Сина на Всевъзникшия се разрастване, пророчеството на Ангела, че „ще бъде велик“ се изпълняване и чудото, че Девата Мария, както бе казала Ангелът, ще зачене и утробата си, ставаше все по-попитно, все по-приемливо както за сърцето, така и за ума на човека. И постепенно тези свещени песни за Божията Майка явяват в литургичния състав на Християнската църква.

Светото Евангелие на апостол Лука спира нашето внимание на един особено важен момент: извънредната среща на една небесна сила — вестителят на Божията воля св. Архангел Гавриил и на една Девница, дъщеря Авраамова, която посв в себе си последните от греха на Адама чрез когото, както казва св. ап. Павел „всички съгрешиха“ (Римл. 5, 12). Свещен автор естествено, със съвършена епикова точност и предат срещата между Небето и земята, явяват разговор между дъва и човека в пълъ, реалистично допир между светостта и неизкупулата, несвободна от проклятието към Адама и неговите потомци Мария от Назарет. Последователно и ясно са отбелязани: психологическата, нравствената и историческата страна на тази изключителна среща. В утробата в благочестива размисления Мария настъпва душевен смут от изненадващото и необичайно Ангелско посещение. Евангелистът бележи: „смуту се от думите му я размисляваше, какъв ли е той поздрав?“ От смущениата на дъщата и размислената на ума свещен автор естествено ни довежда до правнестова страна на извънредното събитие, а именно: Мария живее по строгите изисквания на дадената пред Бога обет, да омази своето девство през целия си живот. Затова думите на Ангела: „Ще заченеш в утробата, ще родиш Син“ ѝ се показват в цяло противоречие с действителността ѝ. Как тя дъта ще бъде това, когато тя ѝ чистота. На пръв поглед „Като християно съзнание аз мъж не познавам“ (Лук. 1:34). Нейното християно съзнание да етката на обречението ѝ Богу изпала на върха на нравствената ѝ чувствителност и оформя толкова смия ѝ и Кръсть въпрос: „Как... аз мъж не познавам!“ Разказът на св. евангелист Лука, предаден със завладавашата простота, излага историческата си достоверност, както с дълбоката си психологическа правнество, така и с логическата си постановка.

Думите на Ангела потъват в сърцето на пречистата Дева и станат нейно съкровище: „Дух Светий ще слезе над тебе, и силата на Всевъзникшия ще се обечи; затова и Светото, Коеето ще се роди от тебе, ще се нарече Син Божий“ (Лук. 1:35).

Посланикът Божий, Благовестителът Архангел Гавриил съобщава на светата Дева: „Ето и Елисавета, твоя сродница, наричана неплодна, и тя заченя син в старинте си, и е вече в шестия месец, защото у Бога няма да остане безсилна ни една дума“ (Лук. 1:36-37). С тези думи Небесният правнестик завършва своята мисия и утвърждава извънредното яме: „... у Бога няма да остане безсилна ни една дума“. Ще рече: заветът, сключен с пратците на Мария — Авраам, Исаак и Иаков е и изпълнение, обществено, дадено на прародителите Адам и Ева за изваждане от цялото на първородния грех, ще се осъществи чрез нея — Мария, защото Бог се е явилал и ще бъде отново явен в Неговата безмерна милост към човешкия род и с Неговата чудотворна сила, действуваша в света.

Приемането на волята на Небето и е естество на нейния обет пред Бога: любов и послушание към Него със смиренна преданост. И отговора на Ангела: „Ето рабинята Господня; нека ми бъде по думата ти“ (Лук. 1:38). Същевата спена възгласа и свещен евангелист бележи: „И Ангелът ся отиде от нея“ (Лук. 1:38).

Мария става мълчавина повече от преди. Светото величие на тази среща повече от всичко обоема мисълта и сърцето ѝ. „Светото, Коеето“ след време тя чувствува, че лос в утробата си (Лук. 1:35) е физически знак и потвърждение на чудната вест на Ангела. От мистичната на това сице зачуване небната светла мисля я води към нарета на пророчения ден, когато ще роди Сина и ще Го нарече Исус, Син на Всевъзникшия (Лук. 1:31-32).

С кого би могла да сподели светата Дева това Тайнство, извършено в нея? Би ли могла да каже тя това на престарял правнестик Йосиф, в дома на когото живеет? Не ще ли се доказат нейните думи дължани нему? Или пък, една нейна изповед пред него не ще ли предизвика изключително благоговейното му отношение към нея, което ще противоречи на смърненото ѝ? В борбата на такива мисли Мария все повече замълчала, потъва в себе си, размислява. И, ако „Мариям съзвоняе всички ти думи, като ги салгане в сърцето си“ (Лук. 2:19), думите, които вглемесят напастия ѝ казали как им е било извещано за раждането на Младенеца (Лук. 2:17), то можем и ние, макар и отдалечени с толкова много време от това сице време, да си представим с каква сила е притегляло това Тайнство на светото зачатие нейните мисли и как тя е таяла в сърцето си всичко, което се бе случило и ней! Себе си светата Дева бе поверила Богу и нейната съдба се ръководе от Божия пророчисл.

Светата Дева винакде и винако не говори за себе или за своите добродетели. Своята възгорженост загледа Бог милостиво поглеждал на нея, ти излява в песни, които е съвършен химн на благодарността. След посещението на Ангела „стана Мария през ти дни, отиде мабързо в виланската страна в град Иудин... в дома Захарие и поздравя Елисавета“ (Лук. 1:39-41). И когато Елисавета чува поздравя на Мариям прогрява младенецът в утробата ѝ. Елисавета се възгласа с Дух Светий и вика високо: „Благословена си ти (Мариям) между жените, и благословен е плодът на твоята утроба! И откъде ми е това — да дойде при мене майката на моя Господ“ (Лук. 1:41-43). Тогава Мария зрява химна за благодарността: „Душата ми възлеже Господу, и духът ми се зарадва в Бога. Спасителят мой, защото Той милостиво погледал униженоста (смърненото) на рабинята си“ (Лук. 1:46-48). Този химн ежиднено на утробното богослужение ни напомня светия възгор на едно чисто сърце, стовлено от Божията милосърдие, този химн ни явява пред образа за вековечната пречиста Дева Мария.

Смърненото на се Дева ни подтиква да мислим за истинското смърнение, което е нравнестова основа на всички добродетели на хармонично изградения човек. Смърненото е придобилка. Смърненото е свито духовно състояние у християнина, в когото е победна Божият закон, защото в душевните дълбина на човека са в постоянно стълкновение законът на греха и законът Божий. Истинското смърнение съсредоточава мислите на човека, както това е било у светата Дева. Тя излага винаги пред очи Божиео слово, като Слово на живота и цялостно го понавлява с примерите на великите жени на Израил; тя винаквала в света на човека, обхващан от цялата на разпознатото нравнестово съзнание т. е. прилавяващ от греха и копнеещ да привнесте себе си, да привнесте дуконично си крале към света на хармонията. Тъй дълбоко е проникнала светата Дева сложния човешки свят и е избирала чистите пътяна на сърцето, които водят близо до Бога. И най-после светата Дева е имала открит поглед към прекрасната природа на Галилея, която водила пламенното восторжко чувство у нея и любовта ѝ към отечеството. Ние слдим за това от нейната неспришно дълбоко песен, наситена със старозаветни идеи, с висока восторжко образност, с нрав-

ствени поучения и живена правда: „... Силният ми створъ много неволя... свята е името Му... Неговата милост е издорила в род за оних, които Му се боят. Той показа сила с мншата Си; разпиряна оня, която се гордех с мислите си; сърцето си; снази силни от престоло и въздигна смиренна... Вие под завърла Израел, Своа отрок...“ както говори на нашите отци“ (Лук. 1:49-55).

Удивяват се най-всича почит жеза, която е малка повторитори великата съзба да бъде Майка на Спасителя на света, ни е дала примера си: как е придобила знание за Бога и света, как е утвърждавала верата си и как е намерила благодат пред Бога, за да я ублажават всички родове (Лук. 1:48).

При това съвършенство на характера, при твърдостта, разсъдителността и правината преценка на фактите и обстоятелствата, които проявява последователно и възвущително в живота си светата Дева, св. евангелист Лука ни открива на два пъти малко завесата към един факт, към една присица на човека потребност, която характеризира човешката духовна природа, а именно: нуждата от духовно общение с ближните, нуждата от изповед, което констатираме и у съвършената и пречиста Майка Божия. Св. евангелист Лука във 2-ра глава, стихове 19 и 51 пише: „А Мария спазваше всички тия думи, като ги сланише в сърцето си“ (ст. 19). Тя, светата Дева, спазвала в сърцето си това, което пастирите по вътлеските полета й разказвали: „И рече им Ангелът: не бойте се; ето, благовести ви голяма радост, която ще бъде за всички човечи... Днес ни се роди в града Давидов Спасителя, Който е Христос... И несазано се яви с Ангела многобройно воинство небесно, което възлече Бога и казаше: Славя във висините Богу, и на земята мир, между човеште благоволение. Когато Ангелите си отодоха от тях на небето, пастирите си рекоха... да идем до Витлеем и да видим случило се там, за което ни възвестя Господ“ (Лук. 1:10-11; 13-15). И още: „Той тръгна с тях и дойде в Назарет... А майка му спазваше всички тия думи в сърцето си“ (Лук. 2:51). Тия думи са отговорна на малкия Исус, който дала на майка Си в Йерусалимския храм, където оудача учителите израелски с разума и отговорите си: „Зашо сте Ме търсали? Не знаехте ли, че аз трябва да съм в онава, що принадлежи на Отца Ми?“ (Лук. 2:49).

Николай Коперник

(1473—1543)

На 19 февруари 1973 г. се паврихва 500 години от рождението на великия син на полския народ, гордост за всички славяни и слава на човешкия род — гениалния астроном и хуманист Николай Коперник, създателя на хелиоцентричната система, учения, който „спря Слънцето и привелде Земята в движение“.

И вистина дотогава хората знаят и науката поддържаха, че Слънцето се движил около неподвижната Земя по траекторията, установена още от Аристотел и Птоломей. Съгласно общоприетата тогава космогония, официално възприета и от Римокатолическата църква, около Земята обикаляла и цялата Вселена. Тогава се смяташе, че тази система единствено отговаря на здравия човешки разум; затова тя и просъществувала като безусловна истина цели 1500 години, въпреки изказаните хелиоцентрични възгледи още в дълбока древност (питагорейците — Хикет Сиракюзски, Хераклит Понтийски, Аристарх Самоски, Селевкт и др.). Обаче Коперник пръв успя да каже смело истината за устройството на Вселената, да я обсъди и изложи под формата на определена съвсем нова система, че центърът на Земята не е център на света и че всички небесни тела (сфери) се движат около Слънцето. Тази смела теория направи истинска революция в мисленето на хората и в науката за света и от края нова епоха в историята на човешката цивилизация. И това дала голям тласък на цялото научно познание. Не бека минали 100 години и тази теория на Коперник намери своя продължител-откривател в лицето на Джордано Бруно († 1600 г.), който посочи, че Слънцето всъщност не е център на цялата Вселена, а само на своята собствена слънчева система. След това идва Галилей и др. и изследванията доказват, че Земята е само нишожка частичка от милиони пъти по-голямата от нея слънчева система, че цялата слънчева система е само нишожка частичка от милиарди пъти по-голямата от нея група системи на Млечния път или Галактиката, а Галактиката от своя страна е само нишожка частичка от милиарди пъти по-голямата от нея група от галактики и т. н. (ср. Полак: Как е устроена вселената, II изд. 1947 г., стр. 50).

И днес, когато човешкът се откъсна от своята родина планета, когато създадените от него апарати летят към Луната,

Тези два израза на св. евангелист Лука в ст. ст. 19 и 51 ни водят дълго до мисълта, че светата Дева по-често, след много развлия се събития около нейния божествен Син-Месия, ще да е споделяла лично с апостола Лука възкочителните си преживявания от дена на Ангелското я посещение в Назарет и думите, които тя е чула от него, от пастирите във Витлеем и от малкия Исус в Йерусалимския храм, където оудача с похватните и мъдростта Си изрече дните на знанията и богословската мисъл в столицния град. Светата Дева, в странните часове на изпитания и смъртни болки на нейния Син, Агнешк Божий, принасиц Себе Си за греховете на света, сигурно е създала тези съдбовни за човешкото събития в Израел а онаи свещени моменти на небесни откровения и в остротата на болката си е изповядала на апостола как е спазвала в сърцето си и знаците на Небето и предчувствията си за тези върховни часове на изпитания. По човешки споделянето тези преживявания на светата Дева евангелистът отбелязва в тези стихове. И тук се събда Псалвянето, че „от изпръзлено сърце утата говори“.

Светата Дева не възпущала от погледа си своя малък Син-Богородяделец и зорно я на самата градата да Го отхрани и огледа, но и да Го възлита. Наистина, заедно с възраста Си той разнавал божествените сна на Своата божеска природа, като Бог-Славо. Но и като човек Той изпитвал всички човешки нужди и се развивал при социалните, културни и битови условия на тогавашното общество. Светата Майка е бдила над Него и Го е ръководила. Той пък се покорявал на родителите Си. Такива са били взаимоотношенията между светата Майка и Праведния Йосиф като родители и Исуса, наричан Христос. При тези, ставали известни на светни взаимоотношения, той е имал основание да пише: „Той (Исус) тръгна с тях (от Йерусалим) и дойде в Назарет; и им се покоряваше“ (Лук. 2:51) и още: „Присъпяваше в мъдрост и възраст и в любов пред Бога и човешк“ (Лук. 2:55).

Това бихме могли да кажем за светата Дева до първата проява на удивителния знания и мъдрост на нейния Син и Бог пред висшите представители на знанията и мъдростта в светия град Йерусалим.

Марс и Венера, епохалното преломно дело на Николай Коперник сише с още по-голям блясък и величие. Коперник с математическа точност установи цялата законсообразност, теоретична замъст и причинната зависимост на всичко във Вселената. Той отвори човешки дус от веригите на ограничената и невежеството и го тласна към нови хоризонти не само в областта на астрономията, физиката и физиологията, но и във виезта на рационалната мисъл. Коперник и неговите последователи насочиха човешкия дус към изповед на същността на Вселената и нейното разумно устройство и управление. Отхвърляйки всички материални „центрове“ и курами, човешкит дус биде насочен към търсене духовната същност, към истинския Творец и устроител на Вселената. Човешкит дус неуморно се труди духовно да обгрне Вселената и да пропне в нейните безмерни тайни, да се издигне над нея и да намери своето истинско удовлетворение и щастие.

И трябва да кажем, че великото дело на Коперник не е само обособен раздел от историята, предмет на изучаваната в специалните по различните природни науки, но е и вечно жив пример на любов към истината, на прозорливост и на всеоткровеност в изследвателските интереси, в надигането на човека все по-нагоре и по-нагоре. А днес, в епохата на разнаващата се все повече специализация, Николай Коперник може и трябва да служи за пример на тъй необходимото за развитието на човешката личност свързване на точния, математическия подход към дисциплината, която му донесе бесмъртна слава — астрономията, с литературното творчество, изследванията на изоматематическия въпрос, с политическата и обществена дейност, с нашия мироглед и начин на живот.

Трябва да отбележим, че великата идея на Коперник може да изрече само върху благоватната почва на хуманизма на Възраждането, на границата на две епохи и в страната, която преживява стопански и духовен разцвет, в атмосферата на прогресивните стремени на полското еснафско съсловие и средната шляхта. Нали за тогавашния Полша отличен познавал на античната култура, задълбоченит религиозен мислител Еразъм Ротердамски пише, че „може да си спомни на първите и най-културни народи на света“!

Николай Коперник почерпи импулси и идеи за своите размисли, които го доведоха до разрушаване на класическия модел на античните, арабските и ерменските предшественици структура на Вселената, именно от задълбоченото познание на античното наследство, от някои сведения, че и други предмети не са съвместими далек и правило да се смята Земята за център на всички наблюдавани в небето тела. Той почерпи вдъхновение и от жителните сокове на ренесансовата Италия, където се докосна до толямото богатство на творческата адаптация на гръцкото и римското културно и научно наследство и на развитието върху тази плодотворна почва на оригинална, новаторска литература, изкуство и наука.

Велик син на полския народ, който даде на света плеада гениални представителства на поезията, музиката и изкуството (Мицкевич, Шопен, Мария Склодовска-Кюри и др.), Николай Коперник може с право да се смята за символ на общия принос на полския народ в общочовешката културна съкровищница. Затова нека проследим накратко неговия живот и дейност.

Николай Коперник е роден в старинния красив полски град Торун, който е разположен на десния бряг на р. Висла в долното и течение. Произлязъл от селски западнички род, установил се от векове в Ополска Силезия. Неговите прадеди водят своето потекло от С. Коперник, принадлежал към владенията на Вроцлавския епископат. В 1367 г. семейство Жероникови се установило в Краков, Торун (1400 г.) и Львов (1493 г.). Бащата на астронома произхождал от краковския клон на рода. В 1448 г. той е вече известен заможен търговец на мек с гр. Гданск и взема дейно участие в борбата на поморските градове за освобождение от им от господството на Крестоносците ордени. След женитбата си с Барбара Ватценроде той заживява в Торун и семейството принадлежало към местния патрициат. Родил им се четирима деца: Анджея, Барбара, Катажина и Николай. Бащата починал, когато Николай бил едва на 9 години. По-големият му брат Анджея приел духовен сан, сестра му Барбара станала монахиня, а другата сестра, Катажина, се омъжила и имала 5 деца, за които Николай Коперник се грижи до края на живота си. Майката поверила малкия Николай на грижите на своя брат Лукаш Ватценроде — каноник от Вроцлавската капитула, а по-късно Вармийския епископ. Отначало малкият Николай се учил в енорийското училище при катедралния храм в Торун. Но трябва да подчертаем, че торунските училища тогава още били на високо равнище — учителите били с университетска подготовка.

През 1491 г. братята Андрей и Николай замислят да се учат в Краков, който град тогава не само че бил столица на Полша, но бил и голям търговски и културен център. Тогава Краков бил средите на целия духовен живот на Полша. Във факултета Арциум при Ягелонския университет Николай Коперник следва 4 години (до 1495 г.). Тогава Ягелонският университет бил в най-големия си разцвет. Там преподавали един от най-добрите професори в Европа. И именно че през този период Коперник не получава сведения, как развоитието на изследователската му мисъл. Неговото критично отношение към двете „официални“ астрономически системи: Аристотеловата теория за небесните тела и Птоломеовия механизъм на ексцентриците и епиклоидите подтикнал младия астроном да създаде собствена концепция за строежа на света.

След кратко пребиваване във Вармия Коперник, по инициативата на своя вуйчо и покровител епископ Ватценроде, замивава в 1496 г. заедно с брат си Анджея да следва право в Италия. Еп. Ватценроде щел по този начин да пробие за своя племенник път към духовната кариера и същевременно да засили влиянието си във Вармийската канцелария. Занятията на Коперник в Италия се увенчават с дисертация по Църковно право и той получава длъжността на вармийски каноник. Заслужил я е многолетно учение: след дванадесет, предоставени му от неговия вуйчо, му позволяват: след четири години в Краков, след това още пет в Болоня, увенчани със защита на докторска дисертация във Ферара и накрая да завърши двегодишен курс по медицина в Падуа. Но Коперник не отседнал във Фромборг, където е била резиденцията на канониците. Еп. Ватценроде пожелал племенничку му да бъде с него в неговата епископска столица Лидзбарк... Неговият чичо тук бил първото място не само във Вармийската старля и в своите земи, но и във всички земи, навигирани тогава в Прусия. Той участвувал във всички конгреси, където заедно с ринари и посланици обсъждал налицните проблеми на своя край. Именно този период е наложен за оформянето на гражданските интереси на Николай Коперник. Тук той се заинтересувал от монетния проблем, на който посветил много място в своите публични изказвания. По-късно пак, когато идва часът на възражнатата разпрона с Тевтонския орден, Коперник се проявява като героичен защитник на родината полска земи.

В епископския двор Николай Коперник продължава да се занимава с любимата си астрономия, обаче за практичес-

ки занятия нямало условия. Своите теоретични възгледи той формира в трактата „Кратък коментар за животата да небесните движения“ (Комментароузус). Макар и непубликуван, този труд била разположен ръкописно и се чел от привържатели на Коперник и от ученици в Европа.

След смъртта на вуйчо му, еп. Ватценроде, в 1512 г. Коперник се установява във Фромборг, където прекарва до края на живота си, само с едно по-продължително прекъсване, когато от от 1516 до 1521 г. пребивава в Олшин, където става управителя на църковната фондация и заема известно време службата управляващ епархията след смъртта на епископ Фабян. Коперник е канцлер, визитатор и администратор на канцлурите владения, извършвайки много посещения на територията на вармийската капитула, като се занимава и с провеждането на монетната реформа и др. Той е и епископ, оказвайки помощ на околното население по време на епидемия, където епископите и канониците от Вармийската капитула. Като администратор на Вармийската капитула в Олшин той проявява големи дипломатически способности за ликвидиране конфликта между Полша и Тевтонския орден на крестоносците. Като лоялен подданик на полския крал и гражданин на полското кралство Коперник особено се проявявал при организиране отбраната на Олшин срещу нападението на крестоносците.

Град Фромборг е мястото на Коперниковото откритие. Освен своите канонически задължения на висш духовен администратор по църковните дела той успява да занимава със своята любима астрономия. Въпреки най-раностаната си отговорна църковна и обществено-патриотична дейност Коперник продължава своите астрономически наблюдения и изследвания. Най-горният етаж на една от кулите на крепостта на Фромборг била използвана от него за астрономическа обсерватория. Именно тук без помощта на елементарни астрономически прибори (по негово време не е имало и най-примитивен телескоп) той успява да направя редица сложни математически изчисления и да стигне до епохалното откритие. Единственият му помощен уред си три епохиални дъсчички, собственоръчно скомани и градуирани с помощта, който уред му позволявал да създаде каталог на звездите „За обикновените и небесните тела“ (De revolutionibus orbium coelestium), съдържащ между другото и каталог на постоянните звезди. По настояването на привържатели, като епископ Гизе и астронома Ретц, този труд бил даден за печат. Той бил посветен на тогавашния папа Павел III. Трябва да отбележим, че и предшественика на папа Павел III — папа Климент VII проявявал голям интерес към астрономическите открития на Коперник. По негово искане кардинал Вигманшалд, който бил запознат от по-рано с идеите на Коперник още през 1533 г., внесъл доклад във Ватикана пред папата, кардинали и епископи. Запознен е писмото на кардинал Шонбергер, най-довереното лице на папа Климент VII (1523—1534 г.) и на папа Павел III (1534—1549 г.), който в писмото си до Коперник убеждава полския астроном да публикува своето произведение. В това писмо се казва: „Както чух, ти се проявил не само като добър познавач на доктрините на древните математици, но също и е откритието на нова теория за света, според която Земята се движи, а Слънцето заема централно място. Ти трябва прочее да напишеш трактат, посветен именно на тази астрономическа теория, като просметеш движението на планетите и нарисуваши таблица и ги опишеш за голямо оудание на всички. Без съответна подготовка можеш да срещнеш трудности. За и да можеш да види изпритият бързо откритите от тебе теория за света...“

Преди да се отчетат трудът на Коперник изюребергерските издатели упорито настоявали Коперник да изложи своята теория във формата на приемлива математическа хипотеза. Коперник решително отказал и в изпратения през юни 1542 г. предговор във формата на писмо, посветено на папа Павел III, дал явраз на твърдото си убеждение във физическата реалност на хелиоцентричната система. На смъртния си одър, когато вече бил „загубил паметта и разума си“, Коперник можал да види първи отпечатък на своето епохално произведение „De Revolutionibus“, върху което положил безмълвно ръката си и въздъхнал.

Своето съчинение гениалният астроном и велик хуманист Николай Коперник започва с увод, в който изразява предположението си пред астрономията, като я нарича „по-скоро безвестна, отколкото човешка наука, която прониква в най-важните неща...“ и след това издължава на всички безгледни науки и да отбързват човека от злото и да насочат неговия разум към по-високо съвършенство, тази наука може да достави в пълна мйра и всички други наслади освен неварзватима наслада за ума“. А в последната част на неговия труд явно намреме следните думи: „И така, в тази система откривме удивителната хармония на света...“

Поклон пред паметта и великото откритие на гениалния син на братския полски народ — Н и к о л а й К о п е р н и к !

Д-р Харитон ПОПОВ

Св. Андрей Критски и неговият Велик канон

Св. Андрей Иерусалимско-Критски е роден в Дамаск в средата на VII в. (650 или 660 г.). На петнадесетгодишна възраст отпътува в Иерусалим и постъпва в манастира „Св. Сава“. Тогавашният неостойтелост на иерусалимския патриаршалски трон — Теодор го въвежда в клира и той служи като секретар и помощник-иконом на Св. Гроб.

През 685 г. заедно с други монаси, Андрей бил пратен в Цариград, за да предаде на имп. Константин Поговоят молитвените благопожелания на иерусалимския клир по случай сватването на VI Востаниски събор. В столицата той останал известно време и се включил в благотворителното дело на Църквата. В началото на VIII в. Андрей бил ръководен за епископ и назначен за митрополит на Горгина (Крит). През 712 г. той замънал за Крит и се отдал на активна пасторална дейност. Починал на 4 юли 740 г. в Ересо на о. Лесбос или при връщането си в Крит от едно изгнание до Цариград, или като заточен на този остров поради иконопочитателските си убеждения. До две жителствата на о. Лесбос почитат гроба му — един голям саркофаг, който се намира зад св. олтара на разрушената базилика „Св. Анастасия“, където според житиеписателя той бил погребан.

Св. Андрей Критски бил просветен хитрий и адхювен хитрограф. Някои изследователи (Крундвакер, Петс) го смятат за първи писател на хитрографския вид, познат под името „канон“. Но не съмнение, че св. Андрей Критски е поетът, който е дал голям тласък на поетическия вид „канон“ в девотностната му форма, но съвременната наука има сведения за съществуването на този вид поезия в триесетина или четирисесетина форма и преди времето на св. Андрей. Той принадлежи към оная генерация хитрографи, които са писали не само тропарите на канона, но и яромските, т. е. даан са едновременно поезията и музиката на каноните. От публикуваните му канони Петс е изчислял, че те са изградени върху 111 яромски. Софронис Евстратидас изброява 690 негови яромски.

За да не станат всички тези поетични, че направим едно малко отклонение и ще поясним, че каноните са една система от тропари, които били писани с определена богослужебна цел, а именно да дават хитрографско съдържание на деветте библейски книги, включени във византийския исалтур (книгите на Моисей, Ада, Авакум, Исая, Йона, на Тримата отроци, на св. Богородица и Захария) и които се пеели на утргната. Тези тропари се пеели с последните стихове на всяка песен, както това днес става със стиховете на „Господи възвоста“, т. е. на пс. 140, 141, 129 и 116 и на стиховете на хвалитните исалии, т. е. на пс. 148, 149 и 150. Песните били девет, Девет били и трите тропари, които заедно с яромските им съставлявали канона. Целият канон се пее в един и същ глас, но всяка песен на канона се пее различно в зависимост от яромска и това убавно монотонността. С други думи казано, тропарите на отделните песни са били съставени в размера и мелодията на своя яромска. Древните хитрографи, в чийто число влиза и св. Андрей, си съставили яромски и тропари, докато по-новите хитрографи са ползували яромските на древните и въз основа на техния размер и мелодия са писали тропарите на своите канони. Тук вклдаме вклдамата на св. Андрей Критски. Неговата продуктивност в яромските може да бъде сравнена само с тази на св. Ионн Дамаски.

Св. Андрей Критски съставил триесетинте от повечерията през св. четридесетинна и множество канона от месечно-слана (8, IX, 9, XII, 20, XII, I, VIII, 29, VIII, Проловление, Не-

дея на Мирносоциите). Най-прочуто му хитрографско творение обаче е „Великият канон“, който се пее изцяло в V седмица на всяка пост.

Великият канон, подобно на всички други канони, има девет песни. Всяка песен се пее на VI глас, като всяка песен си има своя яромска, въз основа на която са съставени и се пеели нейните тропари. Този канон се различава от обикновените по това, че той е „велик“ в истинския смисъл на тази дума. По-велик, по-голям от него не може да съществува, защото всяка негова песен има не три или четири тропари, колкото обикновено включват другите канони, а толкова, колкото са стиховете на отделните библейски книги, така щото всеки стих да отговори на един тропар. Стиховете на деветте библейски книги са 250. Двеста и петдесет са и тропарите на канона. В съвременния си вид Великият канон има 30 тропари повече, така че възлиза на 280, защото хитрографите прибавили тропари за преп. Мария Египетска и за св. Андрей Критски.

Имаховажало от съдържанието му, ние бихме могли да наречем Великия канон лебедова песен, предсмиртно ридание: поетът се намира в края на своя живот; той чувствувал, че дните му са преброени, че животът му влиза към неизбежния залив и пред да разминатия върху смъртта и върху странния съд на спиралничния Садия. Който го очаквал; върху послед надая към миналото си, към дупнието си мир и води диалог със собствената си душа, като разисва с нея откровено. Отчетът обаче не е обидеждани; тежката верига на греха го задущава, съвестта го гризе и поетът ридал, виждайки бездната от злите си деяния. Неговото ридание се превъдта със Свещ. Писание. Тази връзка е естествена: бидейки Божия човек, поетът разкрива страници на Божията книга и по нея оценява своите деяния, резултатите от крамленето между писаното в Книгата на вечността и оная, което той е писал в книгата на своя живот, са страници и му дават повод за ново ридание, защото той е подражавал на злите деяния на всички герои от свещената история и е преобретнал добрите дела на светлите, не му оставя нищо друго, освен покаянето, съществуването и прибавянето към Божията милост. И тълмо тук изгрява принадлежата за поета, оптимистична перспектива се открива пред него, той съзира вратата на рай-покаянието. Но поеме не може да представи плодове на покаянието, той предлага на Бога разбитото си сърце, дупнието си бездота. Библейските примери на Давид, на котрар, на тридесетина, на разобиника му казват курви. Той е сигурен, че Садията ще се смилн и над него, макар да е съгрешил повече от всички хора на земята.

В рамката на св. четридесетинния Великият канон прозвучава като във в уста на всеки варван, като сигнал за събуждане от смъртния сън, като наредба да спазваме при Христа Бога, Тova обещаване и чудният контакт на Роман Сладкопесен, който се изпълва след нещата песен на канона:

Душо моя, душо моя
станн, защо станн?
Краят надблизва
и ще се уличиш
изтрелвай прочее,
— за да те пощадн Христос Бог,
Който е нависъл над
и всичко изпълва.

Док. прот. Бл. ЧИФЛЯНОВ

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

† Макарнополски епископ НИКОЛАЙ

Грехът — враг на нашето спасение

„Ощеде да забочиш да облакваш врата на моя
огнен живот! Какво аз направя да постая, Христe, на
спасението мое риданно? Но като добросъвестен аз
им проща за прогрозително!“

(На това място на Великия канон епископ на св.
Андрей Критски).

С тия затрогващи слова, възлюбени в Господа отци, братя и сестри, св. Андрей Критски започва своя покаян канон, част от който току-що възвучаваме. Това бие не толкова песнопение, колкото плач и ридание на човек, който дълбоко съзнава своята грехоаност и завианост пред Бога и който

виза към Него за милост и опрощение.

Църковният песнопение сам недоумява откъде да започне да облакваш даята на своя греховен живот.

Основенят мотив в целия покаян канон е грехът и извършването от него.

Грехът е най-голямото зло и причина за всички злини в света. Той е враг на нашето спасение. Но какво е грехът по своята същност и можем ли да се избавим от него? — Ето дълга въпроса, върху които бих деляла тази вечер да спрем нашето внимание.

Грехът по своята същност е нещо твърде сложно. Преди всичко той е действие, дѣлство, насочено против Бога. Грехът е нарушение на Божията воля, потъпкане на нравствените закони Божи и поради това той е беззаконие (1 Иоан. 3:4). Извършването грех излиза от нас съзнателно, което тежи върху съвестта и която трябва да се изкуди, да се прости и заглади вината. Съгрешаващият нар Давид осъзна своето беззаконие и неговият гън е бил винаги пред него — в мисълта, в съзнанието му. И той моли Бога да изглади, по великата Си милост, стореното беззаконие (Пс. 50:5-3).

Грехът се схваща още като въкоренено и овладено зло в човешката природа, като състояние и разположение към вършене на зло, като явна, явната и скрита покора, като последица от греха на нашите прародители. И най-сетне, грехът е реална сила, закон, който противопоставя и нас срещу закона на доброто (Римл. 7:23). Двата закона — на доброто и злото — непрестанно воюват помежду си. Място на тяхното полерасяване е човешкото сърце. Борбата между тях два закона е най-ожесточената безкравна борба — борба за живот и смърт. Победата на доброто носи живот, а надомнението на злото причинява смърт. Трагизма на тази борба верно е изразил св. ап. Павел. В каквога той се проявява: „Нещастен аз човек! Кой ще ме избави от тялото на тази смърт?“ (Рим. 7:24).

Грехът внася тревога и душата в протопята от нея ракоствар. Грехът помрачава разума и повявява съдвето. Той парализира волята, отслабва външето човека и го прави свой роб. „Истина, истина ни казвам, говоря наистин Спасител, всякой, който прави грех, е роб на греха“ (Иоан. 8:34). „Не знаете ли, запитва св. ап. Павел, че комуто предавате себе си като роба за послушание, робите сте на оногова, комуто се покорявате, или роба на греха, за смърт — или на послушанието за оправдание?“ (Римл. 6:16).

Последиците от греха са гибелни: отдалечаване от Бога и лишаване от Неговата благодат, вражд, нестроение, болести, убийства, войни и на края — смърт. Св. ап. Павел ясно посочва, че тъкмо поради греха смъртта влезе в света (Рим. 5:12).

Как действат у нас грехът и как той ни прави свои пленници? — Чрез съблазната и изкушението. Чрез тях грехът действат у нас като реална сила, като изкуштел, който носи различни имена: дявол, сатана, демон, бяс, проявявайки се в най-различни форми. Изкушителят представя обектите на изкушението в най-привлекателна и съблазнителна форма с цел да извика у нас похот (пожелание) и да ни склонява към грех, да изкуши от удоволствието и насладата, които грехът ни предлага. Това е съблазната — първият момент и началото на греха. Той начелен момент на грехопадението св. ап. Яков е изразил с думите: „Похотта, като значение, ражда грех, а грехът, извършен, ражда смърт“ (Як. 1:15). Вторият момент от грехопадението е изкушението. То е вече силна и решението на изкушателя — да извърши грех, било като мисъл и намерение, било като слово или действие. Съблазната и изкушението са съпроводени

Слово, провъзгласено в споминания храм „Св. мчк. Димитрий“ — къ. „Халки Димитрий“ на 14. III. 1973 год., при четенето на Великия чалки на св. Андрей Критски.

Извор на Божията любов

(Проповед за Кръстопоклонна неделя)

Радвай се, юношино Кръсте, на Църквата шифър рай, дърво на нежелане, пропорастно за нас насажда на велика слава. С тебе божовските лютовете се проивава, и авестията чинове се веселит, и събратията на верните приживат. Ти си оръжие непобедимо, основа иринушна дай на да достигнем до Кръстовите страдания и велика милост.

Радвай се, юношино Кръсте, непобедима победа на блягостта, врата на рай, онова на верните, ограда на Църквата. Чрез тебе пленено се развират и унишова, власта на смъртта се обесила и ние се възлюбихме от земта към небесите. Ти си оръжие непобедимо, проивенек на Божеството, основа на мисловните, истинство, ограда на верните, приставане за спасение, дай на света велика милост.

десе, почти две хиляди години всички иврания в Христа се събрат пред Неговия животворец христ. И няма такава молитва, няма такава дело, която ивраният да не започна и да не освещавя със знака на кръста с обръщане на ума и сърцето към разпнатата на него Божия любов — Господ Иисус Христос.

Св. Църква в дивни песни възпява кръста Христов и го

с борба. Обикновено борбата е по-силна при първо извършване на един грех. Тя е по-слаба при повтаряне на греха и почти не съществува, когато грехът вече стане навик.

Най-честите прояви на греха са: гордостта в различните й форми — надменност, високомерие, еготиъм, самолюбие, славолубие, тщеславие и др. Гордостта е начало на всички грехове. Поради гордост падна Девина (Ис. 14:11—12). Пак поради гордост надиха нашите прародители, защото пожелаха да бъдат като богове (Вит. 3:4). Други по-важни грехове са: злобата, завистта, омрамота, убийството, клеветата, осъждането, обидата, неправдата, а също и пътските грехове — блудството, славолубието, чревоугоднието, пиянството, сребролюбното, лакомството, кражбата, деността и др.

Когато един грех често се повтаря, той става навик, порок. А навикът е втора природа. Всеки повторя грех не само утвържда в нас склонността към него, но и дава повод за ново извършване на същия грех, подбуден от спомена за удоволствието, което ни е доставил и от желанието отново да изпитаме същото удоволствие. Така човек все повече свиква с греха, все повече се утвържда в него и все повече затъва в него. Заедно с това и волята става все по-слаба да се бори с него. И добре, че Бог ни е дал един неподкупен съдия, един непогрешим нравствен регулатор — съвестта, която ни посочва за правия път и ни служи като спирачка; Дал ни е и ангел-хранител, който наблюдава ни навиг от всяко зло, дори и тогава, когато спим, и ни анушава добри и спасителни намерения.

Братя и сестри,

Грехът вестува в света. Св. Иоан Богослов пише, че неслит свят лежи в злото, т. е. — в грех (1 Иоан. 5:19). За да нямаме ясна представа за греха и неговите поражения, достатъчно е все пак да имаме предвид в собствената си душа или пък да идем в никой дом, където смърт и любовта са изгнани; да идем в слабните залки, в затворите, в болничните или да идем в страни, където няма истинска свобода и където владат насилването и неправдата; да идем в страните, където пъкнат под времето на колониалното робство или където още не са напълно загаснали огнищата на униожителните войни.

Злото днес навистина още ишествува, но, слава Богу, то не е непобедимо. Грехът навистина още действат, но той не е непреодолим. Нам са дадени възможности да се борим с него и да го победяваме. Нашите собствени сили навистина са слаби и недостатъчни, но иска знаем, че в тази ожесточена борба срещу греха ние не сме сами. Наш Помощник и Покровител е Бог със Своята всепална благодат. За нея — благодатта — св. ап. Павел пише, че е тъкмо в нашата немощ навлязо се проявила (2 Кор. 12:9). Благодатта на Божията всепална подкрепа милионни велики грешници, като прев. Марин Египетска и Мауръ Разбойник, са станали велики праведници и са се спасили. Ти и много други като тях победили греха и станали за нас пример на подражание и насърчение.

Великят пост е най-благоприятно време за борба срещу греха — врага на нашето спасение. Кожането е изпитана школа за борба против греха и за избавлението от него.

Намизарият се прочете в началото на св. Велики пост, нека молим Великия Воселник Бог да ни дарува Своята божествена благодат, да ни настави на пътя на покаяние, да плачем заедно с песента на покаянието — св. Андрей Критски, за да заглади по Своята безпална милост нашите грехове, да ни преме като будния сил в Своите отечески обятия и да ни спаси. А м.и.и.

Ето с какви чудни песнопения Св. Църква прославя честния и животворец кръст Господен и ириваната всички нас, ивраният, да застанем пред Кръста Христов, който е оръдие на нашето спасение, знак на нашата вяра, знаме на победа, истина, правда и мир.

Господ Иисус Христос бил разпнат и умрял на кръста за греховете на целия свят, заради нас човеците и заради нашето спасение“. На кръста се прояви пътността на Божията любов и от това време кръстът от оръдие за наказание и символа на сърдѣб и страдания става „знаме на победа“, предмет на особена почит и поклонение от верните.

От това време от година на година, от поколение в поко-

варича: „светло сияние“, „наставник на заблудените“, „сила на праведните“, „знак на радостта“ и приканва върещите да дойдат и да се поклонят на Живоотворящото дърво, да погледнат от него просвета на ума, укрепя на вървата, утвърждаване в благочестието и съвършенство в любовта към Бога и ближните. От честния кръст се лезт невещеряеми струи на Божията любов и благодат.

В този моменти час всички сме се събрали в св. храм, за да поперчим вли да поучим от кръста Христов особената благодатна сила, която укрепява душата, обтеглята скърбите и извиква в сърцето на човека нов живот и нова радост. И сега, когато пред нас е поставен Честният Кръст, всеки от нас ще присвие колени пред него, ще се докосне до него, ще го целуне и ще моли за помощ и закрила, за утеха и радост.

Но козина от нас си отиват от Кръста обонени, възродени, очисти и въздъхнени за християнски подвиг и духовно творчество! Всички ни достигат това, към което Църквата призивава? Господ Исусе Христос: едновременно за всички умря на кръста, едновременно за всички е предложил Неговия животворен кръст, но не всички пристъпват към него едновременно, едновременно състояне на душата и сърцето.

Са, Църква ни призивава да се докоснем до Кръста Христов „с чисти уста, с ум и сърце“, а някои от нас се докосват само с уста, при това нечестно, както бива нечестно и осернено от греза сърцето им. Но как може човек да се приближи и докосне до кръста първо с ум, а след това и със сърце?

Нека с мислата си се пренесем на Голгота и погледнем на Господа Исуса Христа, висящ на кръста, и на даматама разбойник, разпнат от двете Му страни! Като гледаме на тия кръстове, спира само да не се отдалечиш? Ема си от кръста Христов, ще разберем, че всеки от нас има свой кръст и той е любов на кръста на един от разбойниците.

Ние знаем, че Господ казал на благодаримия разбойник:

„Днес ще бъдеш с Мене в рай“ (Лук. 23:43); анаси и съдбата на другия разбойник, който зяради тежката зула бива низведен в ада. И, разбираи противоречията в нашето сърце, нашата съвест ще се пробуди сърцето ще възбеле да се очисти. Тогава в него ще се яви покание, което Господ Исусе обача от нас. Тогава ще със сърцето си ще се докоснем до Кръста Христов, защото ще видим в него началото на прелестното възкресение.

Како жива вода, която тече за вечен живот, се излива от Кръста Христов немалката Божия любов, и който се докосне със сърце до Кръста Христов, той ще пие от Божията любов. „Тая любов изплати апостолите, ободили света с проповед за Христа Спасителя и просветил със светляните на Евангелието кътчиата на вселената, като помесил и търпяли много скърби и страдания... Тая любов изплати измещените и не се страдувал вече: што от страданията, што от смъртта! Тая любов изплати пренобоитите и отплати в пустините, посолани се в планини и нещери, като търсали и намерили в сърцето си Господа. Изплати тая любов незадръжливите и те засрамили, изплати я в грешниците и забравилите пътищата на пренавяните... Изплати я немощните и ставали силни, изплати я болните и ставали здрави...“

От Божията любов може да пие всеки, който се докосне до Кръста Христов с ум и сърце. И от това докосване самото сърце се обръща към Бога, получава неизказан мир и започва да живее нов живот.

Кръстът Христов е животворен и живопосен, защото той тайнствено е съединен с Христовото възкресение. Затова Църквата призива всички не само да се поклоним на Кръста Христов, но и да прославим Христовото възкресение.

„Кръсту Господу поклонимея, Владико, и светое възкресение Твое славим!“

АМИН.

Черновиц БОДРИЯ

ИЗ ЖИВОТА НА ПИМЕСТНИТЕ ЦЪРКВИ

Почина епископ Иринеи Сучавски

(1928—1973)

На 17 януари 1973 г. неочаквано се пресели в отвъдния свят викарният епископ на Молдавската и Сучавската митрополия в Яш — Негово Преосвещенство Иринеи Сучавски, човек с висока духовни качества; със солидна интелектуална подготовка; с усилен монашески живот; близък сътрудник на Високопроектния Молдавски митрополит Юстин и достоен владика на архидерейския събор на Румънската православна църква.

Починалът в Господа се е родил на б. X. 1928 г. в село Садова, окръг Сучава, с него Гаврил, Богословско-то си образование получил в Богословския институт в Сиби (1948—1952).

През 1952 г. присма монашество в манастира Врляковану, окръг Брашов, получавайки името Иринеи. В същата година бива ръкоположен за дякон. През 1956 г. завършил е голем успех докторантските курсове при Богословския институт в Букурещ. Същата година, като перомонах пеще, е асистент-връхител в Богословския институт в Сиби. В 1958 г. е назначен за началник на просветния отряд на Яшката архиепископия. В 1962 г. бива призован за епархийски викари.

През учебната 1965—1966 г. е следващ курса на Икуменския институт при невадниси протестантски богословски факултет в Босел—Женева, специализирайки по този начин в центъра на Световния съвет на църквите.

През месец май 1968 г. той е член на делегацията на Румънската православна църква, участвувала в християнската мирна конференция в Берлин, която е посетила много църковни центрове в ГДР.

В 1962 г. Св. Синод на Румънската православна църква го поминала в архимандритско достоинство, а държавното ръководство го удостоява с орден на СР Румъния — IV степени.

По предложение на Високопроектния Молдавски митрополит Юстин Св. Синод на Румънската православна църква, в заседание си на 16 XII. 1968 г., е избрал с единодушие за викарен епископ на Молдавската и Сучавската митрополия Високопроектния архимандрит Иринеи — с титул Сучавски.

Паралелно с църковната дейност в Яшката архиепископия, извършвана с много ревност и високи резултати, еп. Иринеи е развил и една висококачествена книжовна и публицистична дейност. Студите, проповеди, репортажите, рецензиите и белешките, писани от епископ Иринеи обогатиха съществено богословския фонд на Румънската патриаршия и по-специално списанията на Молдавско-Сучавската и Ардълската митрополии.

Тягните оставки на епископ Иринеи са били положени в църквата на манастира Нямц, а на 21 януари, след извършването на онецо по монашеския чин, си били положени в монашеското гробнице на лаврата Нямц.

Епископ Иринеи беме пример на скромност и усърдно служение на Църквата, на изученяване, на народа. Той съдвличавше любовта е дисциплината и остави незаключени спомени в сърцата на всички, които го познавала.

Светла спомен е оставал той с гострипометност и многобройните си други качества и членосте на българската църковна делегация, водена от Негово Светейшество Патриарх Максим, която през 1972 г. направи официално посещение на Румънската православна църква и по-специално посетя Молдавската и Сучавската митрополии.

Вечна да бъде неговата памет!

Прот. Александар МУНТЯНУ
Свещ. Анатолий БОЛАЧЕВ

Който слуша словото Ми и вярва в Оногова, Който Ме е припил, има живот вечен, и на съд не дохожда, а е минал от смърт към живот.

(Иован 5:24)

В Светогорската българска килия „Достојно ест“

„Света гора“ на гръцки се казва „Агрон брос“. На български знаят „Святата планина“, защото думата „гора“ е употребена със значението си в старобългарски език. Така се нарича източният рид на Хлвалдически полуостров. Другите два ридове се наричат съответно Лонтос и Касандра.

Твърде рано в християнско време Атонският полуостров обрнал вниманието на славните като единен живот със своето хубава природа. Затова твърде брзо изникнали на негово манастира. Има запазено дърво предание, че още прикове св. Богородица попадала на тоя полуостров по време на буря, карасала го много и парела благослов: „На това място основи мене някоя друга жена да не стъпва“. Това предание е било твърде тачено още от най-древни времена, а през XI век византийският император Константин Мономах издал височайша разпоредба на Атонски полуостров да не отплат жени. Тая заповед се е спазвала в продължение на векове, спазва се и днес. В Света гора не се допускат не само жени, но там няма и женски животини — изключицие се правя за котките и птиците. Османските турци са се подчинявали на тая наредба и никога не я нарушавали. Дори турският шиванец урванкил не е водал там своята женска члмд, а само момчетата.

Днес в Света гора има 20 големи манастира, които са си поделили цялата земя от 314 квадратни километра. Между тия големи манастири са разпит, известен с името „Зограф“, руският „Св. Пантелеймон“, наричани Руски, и гръбският „Св. Богородица“, известен под името Хилендар. Останалите големи манастири са гръцки. Наред с тия големи манастири има още над 120 други по-малки. Те се делат на скитове и килии. Скитът е манахиска обител с няколко църкви и с немалко брой монаси. Той се различава от двадесетте големи манастири преди всичко по това, че няма своя земя. Построен е на земището на някоя от големите манастири, който му отстъпя малко земя за зеленчукови и овошни градини. Скитът няма по устав игумен, а първият от монасите се нарича диакон. Инале и случаи в живнлото, когато някоя скит по своите стради и по броя на монасите си е бил толкова голям, че мулото измежду двадесетте манастири. Така е бил например руският скит „Св. Андрей“, известен под името Сарай.

Килията е манахиска обител за по-малко монахи; рядко те са достигали до 30 в някоя от големите килии. Обикновено килиите се обитавали от 3—5 монахи. Техният ръководител се нарича старец. Днес в някоя килия живеат отделни усамотени монахи. Изкараат прехраната си като обработат малки зеленчукови и овошни градини. Всяка килия, както всички манастири и скитове, има свои маслинови дървета, от плода на които и днес по-примитивен начин добиват маслиново масло за храна и за кандилата.

Както скитовите, така и килиите имат двойна принадлежност. От една страна, те са свързани с оня манастир, от чийто национален са монасите, усамотени в тях, а от друга страна, са подчинени на оня манастир, на чийто земище са изградени. Към тоя манастир те имат и парични задължения. Например руският скит „Св. Андрей“ е бил обитаван от руси, но той е на земището на манастира Ватопед. Затова днес, когато в него няма нито един монах и неговите 2 огромни и красиви стради и хановме са заключени, ключовете се държат от управлата на манастира Ватопед, а не от руския манастир. Нашата килия „Достојно ест“ от дъго време — повече от 150 години, се обитават от български монахи, но тя е на земището на манастира „Пантократор“ и му е подчинена в духовно отношение.

Според древно предание през 980 г. на 11 нив по време на блденето се явял Архангел Михаил и изпял църковната песен: „Достојно ест яко во истину блажити ти Богородицу, приоблаженую и препрочиую и Матерь Бога нашего“. След като изпял това словословие, той го намиснал с показаната си на една камешна плоча. И днес над северната малка врата на една от трите стради на килията има мраморна плоча с надпис, в който се съобщава за това чудо. Разбира се плочата е от по-късно време. Името на килията на гръцки е „Аксийос ест“, което преведено на старобългарски знаят „Достојно ест“.

Българската килия „Достојно ест“ се намира не далече от светогорският двор Карен. Пътят за нея води през двора на руския скит „Св. Андрей“. Село се по поставила с една широк а пътека сред високи аслени дафинови, олеандри и други храсти, високи дървета и обилни с цветове храсти. По пътя рядко срещаме монахи, понеже бже заети с богослужба в многото светогорски църкви. При самото им слязание в долината млад монах-грък ни посочи страдите на килията. Страдите са твърде аскетични, а църквата е твърде стара и е изградена в централната страда. Нашата група се състои от 14 души, начело с ректора на Духовната академия св. Макариополски епископ а-р Николай. Когато яляхме през малките порти, а двора беше съвсем тихо и ня-

маше жива душа. След малко се показа един монах, о. Иови. Запитахме го къде можем да видим о. Арсений. Отговорил ни, че старецът служи в църквата. Богослужението продължаваше. Всички бже в църквата. Той ни покани в салона, където имахме твърде интересни шани.

След това ни заведе на едно малко балконче, което се оказа част от църквата, Отец Арсений служеше. Той четеше и пеше тихо. Най-първо прочиташе една молитва на църковнославянски, а след това и на гръцки, понеже посетител от богомолците са гръци. Те бже около десетина монахи и четирима цивилни. Ние доказваме да свърши църковната служба.

Неромонах Арсений докато при нас, след като свърши службата и след като изпрати другите монахи. Ние оставахме само с двамата българи-монахи. Те ни казаха, че са всички трима, но третият им събрат отишл в Карен за да купи семена за зеленчуковата градина. Той се казва Пахомий. Отец Арсений е интересна личност. Той е ходил на „печалба“ в Америка, но преди 50 години се е азиярил и се установил в килията. Макар и над 80 години, той е свеж, запазен физически и умствено, разговорлив, сърдечен. Разпитана ни за България, говори ни за свои познати, за наши научни работници, които наскоро са посетили килията.

Нашата светогорска килия „Достојно ест“ не е предлагала нитога материални облиги за своите обитатели. Монасите са преживявали скромно от доходите, които получавали от зеленчуковата градина и маслиновите дървета. Днес тия доходи са твърде малко, защото обработвател на градината лежи почти изключително върху ръцете на младия монах, който е и „терият“. Той шее руда и други дрежи на монахи от съседните манастири, скитове и килии и с привлечените пари си купуват брашно и други хранителни продукти. Всичко е общо. Живят в братска любов и разбирателство, тихо и скромно.

По време на този приятен разговор неромонах Арсений съобщил, че имаил „стари“ книги и ни покани да ги видим. Аз смислах, че това са някои старечатни книги, но се оказа нещо друго, което не е по-малко интересно. В началото на този век в килията са живели 12 брати. Те развивали голямо просветна дейност: писали брошури и създали издателство. За тия си доблести те били парично подпомогнати от българите в Америка. Тия книги са твърде интересни: „Разкази на преподобния отец Антоний Валди и неговият живот“ (1909 г. Солун), 64 стр. подзаглавие: „Жития на българските светици и мъченици“ от Ев. Спирострахов (Солун, 1910 г.), 150 стр., „Чудесата на Пресвета Богородица“ (Солун, 1912 г.), 142 стр., „Книга, наречена Митарства“ (Цариград, 1914 г.), 68 стр. и др. Старецът и на четирите книги е мееоросихоманс Иови. Ние си взехме по един брой от тия хубове по сто и повече бройки. А в същото време наши научни работници често търсят тия издания, защото те отразяват една част от нашето литературно творчество в миналото. Особено „Митарствата“, които представляват нещо като Давидови „Аз“ в съвсем новия и достъпен за необразования народ начин на изразяване. В тая книга са описани наказанията на трешиниците в задгробни живот, като са разделени на 20 групи.

Вече на тръгване от килията, в двора при нас се приближила двамата цивилни. Те ни заговориха на български. Оказа се, че са българи, които сега живеят в родните си места в Гръцка Македония. Те идвали всяка година за Великден в килията. Останал по десетина дена, прекорчили страдите, преработвали градината, поправили порупени оградни и стени. Единият от тях ни замоли да му изпратим пощенски марки, понеже едно от децата му събирало марки. Нека спомена, че в гръцкия манастир „Ватопед“ ни се обиди също така един българин, на работа в манастира.

Ние се разделихме с любезните домакини, които ни изпратиха до пътеката. Помисляме им здравие и тих безбеден живот, а в същото време оставахме твърде благодарни, че в тая усамитена планина прекарваме няколко часа в малка килия, където звучеше родна реч, слушаме се на църковнославянски, имахме родни книги и дъх на светогорски български климат.

На връщане от килията срещаме монахи, които като руски паломници с торби през рамо и тога в ръка се приближава по килиите си. Те никак не жалеваха да бжеят фотографирани. А на самото бже над долината, извися двора на Сарай ни срещна един епископ монах с побеляла брада. Оказа се, че това е монах Пахомий, третият брат от нашата килия. На извися върхос за най-връткия път до нивния конак в Карен, той ни отговори на български. Разговорихме се сърдечно и той отнамо отново доволел, че с гръбци българи така печалово.

Нашият манастир Зограф има и други килии и скитове. Но времето не ни стигна да отидем и да видим какви монаси живеят в тях.

Проф. А. МИЛЕВ

Преглед на „Журнал Московской Патриархии“

(1 полугодие — 1972)

Ежемесечното издание на Московската патриаршия „Журнал Московской Патриархии“ — официален орган на Руската православна църква и през 1972 г. излизаше най-редовно и с богатото си съдържание отразяваше не само разнообразния духовен и културен живот на митрополитския живот на Руската православна църква и развитието на православната богословска мисъл в страната на Светите, но даваше разнообразна и широка информация за живота и дейността на другите православни църкви и на инославните християнски исповедания и други религии. Богато илюстрирано на списанието оформя не само възвишения художествен негов вид, но и същевременно нагледно отразяваше на най-важните църковни събития в страната и света и запознаваше читателите и със старинни руски икони и красиви църкви и исторически местности.

КНИЖКА 1.

На първо място е дадено **Рождественското приветствие на Светейшия Патриарх Пимен** до Председателите на другите православни църкви. В него Светейният Патриарх Пимен, като приветства своите събратя, председателите на православните църкви, казва: „Спасителното събитие на Боговъплъщението ни напомня за нашето призвание с дълбока преданост да служим на Христа и на Неговата църква, като преуможаваме в света мира и братството... Като свой дълг трябва да считаме запазването на единството на св. Православна църква и в духа на любовта да укрепяваме и усъвършенстваме всеправославното сътрудничество... Но заедно с това за неотделна част на своето служение ни трябва да считаме служението за развитието и укрепяването на икономическите връзки и с инославните църкви и обединения“. Разглеждайки международното положение Светейният Патриарх Пимен казва: „Ние считаме за изключително важно процес за обединяване на усилията на миролюбивите сили в служение на напълнените нужди на човечеството, а в това число и сътрудничеството в това и на християнските църкви и на последователите на другите религии“.

Своето Рождественско приветствие Светейният Патриарх Пимен завършва с думите:

„Ние искрено желаем, Господ в Своята безкрайна милост да даде през настъпващата Нова година мир и всеобщо благосъстояние. Да процъфтява между нас възделаната братска любов, непрестанно запазвана с евангелското благовестие на „Жизнодаваща Христо!“

Следват писма и телеграми, получени и изпратени от Светейшия Патриарх Пимен от и до главите на други християнски църкви и исповедания и др. Тук е дадено съобщение за станалата на 14 ноември 1971 г. в Кайро (ОАР) инициатива на новия Глава на Коптската църква — Негово Светейшество Шенуда III, на които тържествено присъстваха делегацията на РПЦ. Описано е също пребиваването в Съветския съюз на делегацията на Евангелско-лютеранската църква във Финландия, пътуването до Кипър на Ростокини и Новочеркаски архиепископ Владимир, заседанието на Президиума и на съвещателния комитет на Конференцията на Европейските църкви и др.

В отзела **„Церковна живя“** са дадени служенията на Светейшия Патриарх Пимен за месеците ноември и декември 1971 г. **Прот. Г. Лозански** под заглавие **„Повдиг вери“** пише изследователска статия по случай 500-годишнината от блажената копчана на свещеномъченик Исидор, Юрениски пресвитер, и на заглавната заедно с него 72 мъченици. **Игумен Иоан** описва гостуването на Ректора на Софийската духовна академия **еп. Николай** в Московските духовни училища, където същият члз гостеви лекции **Джон А. Чубей** описва състоялата се в МДА академическа вечер, по случай гостуването на делегацията на Евангелско-лютеранската църква във Финландия, на която инспекторът на академията архиепископ **Симон** (Новиков) прочел доклад на тема: **„Свети праведни Фладелер Милотин“**. Следва описание на църковния живот в разните епархии на РПЦ и пътеен очерк от свещ. Просирини за синохемандрит **Серфим** (Семенов), благочестив духовен старей от Тронце-Сергиевата лавра и изповедник на възпитаниците на МДА и на МДС. Неговият **лава** — **Сергей Семенов** загинал героически в деня на раждането на сина, като участник в освободителната Руско-турската война в 1878 г.

В отзела **„Проповедь“** е дадена Първата беседа на св. **Василий Кесарийски** за сътворенето на човека „по образу Божию“ и проповедта на **игумен Иаков** (Пачук) за **Рождество Христово**.

В отзела **„В защита на мира“** са поместени материалите от IV Всехристиянски конгрес на мира. Даден е основният доклад на **Ленинградския** и **Новгородския** митрополит **Николай**, главен **„Християнска отговорност за по-добър свят“**. От същия автор е и статията по случай 80-годишнината на пастор **д-р Мартин Нилговер**, който „св. своето пламенно сърце — както казват неговите германски колеги — се е борил и продължава да се бори за своята църква, за своя народ и за благото на човечеството в неговото настояще и бъдеще“.

В отзела **„Из жизни Православия“** са дадени следните материалите: **Приветственото слово на митрополит Николай** на устройството на **Св. Синод** на **Еладската църква** прием по случай 150-годишнината от освободението на Гърция, произнесено в Атина на 3 май 1971 г., описание на тържествата на **Еладската православна църква** по случай 150-годишнината от национално-освободителното въстание на гръцкия народ, където наред с представителите на другите православни църкви взе участие и делегация на **ВПЦ** начело със **Светейшия Български Патриарх Максим**, описане на юбилейните тържества на **Сръбската православна църква** по случай 50-годишнината от възстановяването на патриаршиството — от автор **иеромонах Дамаскин** (Давидович) и биографичен очерк за новия **Видински митрополит Филарет** (със снимка) от **А. Игнатиев**.

В отзела **„Екуменически контакти“** са дадени резюме и тезисите по докладите на богословското събесядване „Архидокалски“ между представители на **Евангелската църква** в **Германия**, **ГФР** и **Руската православна църква**, състояло се от **29 до 28 октомври 1971 г.** в манастира **Кихтберг** край гр. **Хорб** (ГФР). Главната тема на докладите и дискусията на това събесядване била **„Възкръсналият Христос — спасение на света“**. Участниците в събесядването обединявали вярата в **Единия Господ Исус Христос**, който със **Своя кръст** и възкресение изменил света. В Него се открила **спасителната любов** и **Божията слава**, която **извършват очакват заедно с цялото творение** (Рим. 8:18 и пат.). И задачите на християните състоят в това — с думи и дела да възвестяват спасението чрез кръста и вярата във **Възкресеното**, извършено за целия свят и за всички времена, да се борят за единството на сегашните християни, за справедливост и мир между хората и народите.

В **„Богословски отзели“** е изложено догматичното учение за **фида и кве** — доклад на **Дмитриевски архиепископ Филарет**, ректор на **МДА**, внесен във връзка с дискусията със **Старокатолическата църква**. Този доклад е внесен на заседанието на **Междуправославната богословска комисия** по диалога със **Старокатолическата църква**, станал в **Бон** (ГФР) от **22 до 28 юни 1971 г.** Този доклад дава дълбоко и ясно изложение на православното учение по въпроса за **фида и кве**.

Авторът Н. Неоплатански описва живота и творчеството на **Александър Дмитриевич Кастальски** — знаменит руски църковен композитор, създал на руски хороза разпознавателно-симфонически стил в руската църковна музика.

В последния отзела **„Биография“** **А. Николаев** прави преглед на **„Богословские труды“**, сб. 6. М. 1971, 240 с.

КНИЖКА 2.

След приветствието и телеграмата на Светейшия Патриарх Пимен в официалния отзела и описание на по-важните събития из живота на РПЦ в отзела **„Церковна живя“** са дадени следните проповеднически материалите: **А. Караголин** — **Единството на християнския живот**, **Прот. Валентин Амфитеатров** — **слово в Неделата след Провещението**, **Св. Василий Велики** за **миръката на възкръсналият**, **Еп. Герман** — **Целта на поета** — **преобразяване на човека и Светите отци за носта**.

В отзела **„В защита на мира“** е дадено резюме на **Междуправославния секретариат на ХМК**, описание на заседанието на **арабо-православна комисия на ХМК в София** — от **А. Игнатиев**, заседанието на **Бюрото на Светейския Фонд на мира** и заседанието на **Одеския комитет в защита на мира**. Тук

прот. Павел Соколовский описва Международната среща, посветена на проблемите на разоржаването.

В следващия отдел „Из жини Православия“ са дадени хроники на живота на Българската православна църква и Православната църква в Полша. Така А. Игнатив описва станалата епископска хиротония в София на Великия св. Калнина, а архимандрит Атанасий (Кудюк) описва трагичната смърт на жителите на с. Райск, Белостока област през време на Втората световна война и изграждането на новия живот на възстановеното от нещастията селище в освещаването на църквата в с. Райск от Варшавския митрополит Василей.

Дадени са и биографични данни за новия старообрядчески Московски и на цяла Русия арменски Николай.

В отдел „Екуменически контакти“ са дадени материали на II Богословско събеседване между представителите на РПЦ и Евангелско-Лутеранската църква във Финландия.

А. Игнатив описва заседанието на Изпълнителния комитет на ССЦ в София, състояло се от 5 до 9 октомври 1971 г.

В „Богословски отзвон“ на тази книжка е поместена прочетената лекция в Ленинградската духовна академия на 11 окт. 1971 г. от еп. Николай — ректор на Софийската духовна академия „Св. Климент Охридски“.

А. Вологдин описва живота и научно-богословската дейност на големия руски неравнбогослов Галицкий и Костромски епископ Висарий Неаев, по случай 150 години от неговото раждане. Дадени са и научно-богословските трудове на този знаменит сив на РПЦ.

В отдел „Библиография“ К. Л. пише за Критическите издания на текстовете на св. Писание, II Критически издания на еврейския текст на Стария Завет.

КНИЖКА 3

В официалния отдел са поместени определения на св. Синод на РПЦ, приветствия от старообрядческите общини в СССР, писмото на главата на Евангелско-лутеранската църква във Финландия до Светейшия Патриарх Пимен, описание на пребиваването на митрополит Николай в САЩ, съобщение за пребиваването на делегатите на ССЦ в Съветския съюз и др.

В следващия отдел е описан църковния живот, служенията на Светейшия Патриарх Пимен, годишният акт в ОДС, Църковно-археологическия кабинет при Одеската дър. семинария, хроника за МДА в разни др. църковни празнувания и тържества за епархиите на РПЦ. Проф. А. Георгиевски пише некролог за проф. А. В. Ушаков.

В проповедическия отдел са дадени следните материали: Втората беседа за човека — от св. Василий Велики, слово при възврътането на Господа в Йерусалим — от св. Антоний и проповед за Неделя Вайм (Пшеница) — от прот. И. Сорочкин.

Отдел „В завету мира“ съдържа: Посланието на Патриарх Пимен към участниците на Световния конгрес за мир и независимост на народите от Индонезия, съобщения за награди на Съветския Фонд за мир, явление по повод възобновяване на американските бомбардировки в ДРВ, комуниче на съместното заседание на представителите на ХМК и ССЦ в Хелзинки, съобщение за чествуване 80-годишнината на пастор д-р Мартин Нимьлер, послание на Ирандският съвет на църквите и многогласията епархията и цинна статия на о. прот. П. Соколовский — „Мирното изследване и борбата за мир“.

В следващия отдел прот. А. Казановски описва осъществяването на новото издание на Александрийската патриаршия, след което е поместено съобщение из живота на Сръбската православна църква — за състоялото се тържествено събрание в Белградския богословски факултет, посветено на св. Сала Сръбска. Съобщава се и за заседанието на св. Архиепископски Събор на СПЦ, посветено на разглеждане успехите и затрудненията на всяка епархия на Сръбската църква в страната и в чужбина.

В отдел „Екуменически контакти“ е поместена речта на Светейшия Патриарх Пимен за обела пред членовете на ССЦ. Прот. А. Казановски описва живота и дейността на новия глава на Коптската църква Негово Светейшество Пала Шенуда III. Проф. прот. Л. Воронов описва гостуването на делегатите на Московската патриаршия в ГФР, а прот. П. Соколовский пише за Конференцията на Европейските църкви в след „Ниборг-VI“.

В Богословския отдел са поместени статии на А. Вологдин — За тайството Евхаристия и за Н. Федотов — Св. Василий Велики за Богопознанието. Тук е дадена и анотация към беседата на св. Василий Кесарийски за Богопознанието.

Няколко са дадени условията за приемане в духовните учебни заведения на Московската патриаршия.

КНИЖКА 4.

Та е великденският брой на „ЖМП“. Започва с Пасхалното послание на Светейшия Патриарх Пимен до архиепископите, пастирите и всички чедра на Руската православна църква. Приветствуйки всички със светлото Христово възкресение, Светейшият Патриарх Пимен в своето послание нарочно се спира върху спасителното значение на това най-велико събитие и проличаващото от него най-велика радост за целия човешки род и за цялата вселена.

В този отдел са дадени още поздравления до Йерусалимския патриарх Венедикт, по случай 15-годишното му патриаршеско служение, съобщения за патриаршески наградени служители от св. Синод на РПЦ, съобщение за посещение на Съветския съюз на Септдийски епископ Серафим, описание на заседанието на НК на ССЦ в гр. Оланд (Нова Зеландия) и др.

Следват съобщения за патриаршески служения през февруари и март 1972 г., материали за връзка с нареждането и хиротонията на новия Подолски епископ Серафим. Под заглавие „Две селища в страната на изгнаниято съзнание“ архиепископ Антоний описва пребиваването на църковната делегация на Московската патриаршия в Япония върху връзка с хиротонията на епископа на автономната православна църква в Япония — Септдийски Серафим. Под заглавие „Незабраням празник на православните унгарци“ проф. Неза Берки описва гостуването в Унгария на Туская и Белаяски архиепископ Ювасилий, което се превърнало в извистия голямо тържество за православните унгарци, тъй като в тази страна не имат православни архиепископи. Автор В. Брюсовски дава биографични данни и описва научната дейност на професора по патология при ЛДА Л. Н. Парийски по случай неговата 80-годишнина. Следват описания за живота на разни манастири и епархии на РПЦ и некролог с биографични данни за починали духовници в Русия.

В отдела „Проводеи“ са дадени словото за Гетсиманската молитва на Спасителя и за пределяването на Юда — от Патриарх Пимен, проповедта в деня за св. Пасха — от прот. М. Ромашко и проповедта на Казанския архиепископ Михаил за Кръстопоклонната неделя.

В митроповския отдел са дадени обилни материали за заседанието на Международния секретариат на ХМК, състояло се в Москва в началото на март 1972 г. Поместено е извещанието на Комитета на каварците и статията на проф. И. Заболотски „Природата и човекът-християнин“.

Следват статии: „По пътя на светия велики Събор на Източните православни църкви“ — на Г. Скобей и „Сесията на Междурасправната комисия по диалога с англиканите“ — на архиепископ Василей.

В отдела за икуменически контакти проф. Л. Воронов описва гостуването и работата на делегатията на Московската патриаршия в ГФР.

Богословският отдел съдържа следните материали: „За пасхалното приветствие“, „Почувствали беседи...“ — от св. И. Заутоус и описание живота и дейността на професора от МДА М. Д. Муретов (1917). Даден е подробен списък на този плодотворен руски богослов. Тази статия е от архимандрит Симон, инспектор на МДА.

Великденският брой на „ЖМП“ е богат илюстриран. Поместена са много цветни снимки от великденските тържества в Москва, Ленинград, Киев и др., красиви великденски икони (иконки) и снимки от големи църковни събития и конференции.

КНИЖКА 5.

Официалният отдел на тази книжка започва със съобщение за посещение на Светейшия Патриарх Пимен през април и май 1972 г. на някои поместни църкви (Александрийската, Антиохийската, Йерусалимската и Българската патриаршии). След това е поместено Пасхалното послание на Патриарх Пимен до предстоятелите на православните църкви, в което, между другото, се казва: „... С настоящето братско послание ние изразяваме нашата неотслабваща надежда, като възлагаме упование на Извършителя на всички дела Всевластиенния Бог, да възтържествува в света желаното единение на всички верни чедра на Христовата църква за благо на Великия народ и за слава на Трисъщния Бог, като братски споделиме нашата обща грижа за единството на Православното, зашито укрепването на и наша вялчана и с него и свързано и нашето служение за спасението на нашето боголюбовно паство, както и нашето служение за благо на човечеството“. Сялва съобщение за кончината на предстоятеля на Грузинската православна църква — Католикоса Патриарх Ефрем II, съобщение за събитията в Кипър и заявлението на Патриарх Пимен по този повод, както и комуниче за пребиваването в Съветския съюз на делегатията на БПЦ начело с Негово Светейшество Максим, Патриарх България. Поместено е и посланието на Патриарх Пимен до Константинополския Патриарх Атинагор върху връзка с кон-

тавките на Цариградската патриаршия е Украинската православна църква в САЩ. Следват отчетите, послани на председателите и главно на първите на известните грамота на Светия Патриарх Пимен по случай заемането от него на катедрата на Московската патриаршия.

В посланието на Български Патриарх Максим по този повод има четем: "... Ние и Св. Синод на БПЦ съвместно подкрепяме Ваше Светейштво с Вашето достойно избирание и в духа на нашите традиционни братски отношения със вас изразяваме готовност и за в бъдеще, като пазим единството във вярата и низмозно пребиваваме в братската любов, все по-добре ще Ви съдействуваме във Вашите благородни усилия, насочени към разрешаването на съвременните актуални църковни и социални проблеми за запазването на мира и укрепването на междуправославното и междучърковно сътрудничество..."

Следват съобщения и описания на тържествата из църковния живот на РПЦ, като нареченото, хиротонията и връчване архирейски жезъл от Патриарх Пимен на Арменския и Южноамерикански епископ Максим. Следват служенията на Патриарх Пимен за март и април 1972 г. Прот. Н. Ворошев описва богослужението през Страстната седмица и на св. Пасха в Боголюбовския патриаршески събор в Москва. Игумен Елгий (Смирнов) пише статия за иерархията на Божията майка. Следва описание на църковния живот на епархиите на РПЦ и некролози за починали духовни лица. Поместни са и следните проповеди: "Слово пред св. Пашиана" — от Патриарх Пимен, "Слово за празника на св. Богородица" — от еп. Антоний, "Благочестие и Голгота" — от архим. Атанасий (Кудюк) и др.

Отделът "В заштита мира" съдържа композиции и срещи на ръководители на ХМК и КЕЦ и други материали из дейността на ХМК. Прот. Павел Соколовски пише статия "За мира и независимостта на народите на Индонезия", а прот. Петър Волотов описва конференцията на привържениците на мира в БССР. Следва статия на еп. Герман за срещата на Междуправославната комисия по диалога със старокатолиците, а А. Игнатиев дава биографически данни за новия Ловчански митрополит Григорий.

В отдела за икуменически контакти са дадени следните материали: "Правда, справедливост и мир в Европа" — от проф. Н. А. Заботски, композиция на срещата на представителите на Съвета на конференцията на католическите епископи в Европа и КЕЦ, "Братство на Църквата и единство на човечеството" — от кардинал И. Н. Свененс и др. В богословския отдел са поместени: "Христос воскрес!" — от архим. Атанасий (Кудюк), "Богородице, Дево, радуйся!" — от свен. Н. Попов и огадистеини беседи — от св. И. Златоуст.

В отдел "Библиография" В. Вадинов дава преглед на румънските богословски журнали.

За езика на древна Русия

Съветската Академия на науките издаде прекрасната книга на проф. И. С. Удзуханов — "О языке Древней Руси" (изд. "Наука", Москва 1972 г.)

В книгата "За езика на Древна Русия" се разглежда формирането и развитието на писмени и устен език в Киевска Русия от X до XVII в. Авторът показва как се е развил руски език при таква социално-културни явления, като учредяването на древноруската държава, повяването на писмеността в нея, развитието на връзките със славянските юг, респ. с Дунавска България, с Византийската империя и Западна Европа.

Ето някои извадки от тази книга, които са интересни за нас, българите: "Малко, но силно руско книжовство встъпило в културно общение с България, Византия, Венетия, Чехия, Полша... (стр. 6). През X в. в Русия започнала да постръгват църковни книги из България, написани на църковнославянски език. Особено се усилва притокът на тях български книги след 988 г., когато Русия официално приела християнството за държавна религия (стр. 6). Старославянският език се разпространил в Русия по два начина. Най-напред на него се е възприемало богослужението още до официалното приемане на християнството. За това свидетелствуват посланието на римския папа, датисано мейо 854 и 872 г., с което той иска четете да възприемат богослужението на латински език, и да не се уповават на българите и русите, които възприемали богослужението на славянски език. Второ — разпространението на старославянския език ставало чрез книги, както вече се каза. Русите преписвали старославянските книги, а след това започнали да правят преводи в оригинални произведения. Но в двата случая прониквали елементи на живата руска-реч, ставала русификация на писмените старобългарски, църковнославянски език" (стр. 35).

В дореволуционна, царска Русия доминирале буржоазният възглед, че "гръбна янонас-мисление" утвърдило в Древна Русия славянската азбука, писменост, култура и фол-

клор. На вътрешните страни на кориците са дадени Светейните Патриарси Пимен и Максим по време на богослужение в Боголюбовския събор в Москва; по време на гостуването на Българската църковна делегация в СССР.

КНИЖКА 6.

В началото на тази книжка подробно е описано посещение на Светия Патриарх Пимен на Александрийската, Антиохийската, Иерусалимската и Българската патриаршии. Следва указ на Патриарх Пимен за удостоеността на Тулузкия и Беловски арменски епископ Ювеналий за митрополит. Описани са парчевите и хиротонията на Зарайския св. Хризостом. След това прот. Н. Вазаров описва най-подробно гостуването на делегацията на БПЦ начело с Патриарх Максим в Сметския съюз. Описването е илюстрирано със снимки от срещи на Български Патриарх Максим с Патриарх Пимен и снимки по време на богослужение и поклонение пред св. мощи. Дадени са след това биографически данни за Семаянски св. Серафим, главно на автономната православна църква в Япония.

Следват проповеди от св. Иоан Касиан Римлянин — "За дения на Петдесетина", от архиепископ Теодосий — "За Съществуването на св. дух" и от прот. И. Белков — "Златоуст за християнския брак".

В отдела "В заштита мира" е описано заседание на Изпълнителния Съвет на Световната конференция за Виетнам, сесията на Отдела за изучаването на ХМК, дадено е заключение на заседанието на Международния секретариат на ХМК и статията на настор Р. Абернети — "Нашата обща отговорност за по-добър мир".

След това арменският Патриарх пише за погребението на Грузински Католици — Патриарх Питирим. Съобщава се също и за избрването на неспособността на Грузински патриаршески престол — Урбински митрополит Давид.

В отдела "Екуменически контакти" е поместена речта на Светия Патриарх Пимен в чест на Президиума на Конференцията на Европейските църкви. Следва композиция на Президиума на КЕЦ и статията: "Светият Патриарх на Египетската църква Абул Теодосий" — от К. Комаров, "Изповядване на вярата на Светия Египетски Патриарх Абул Теодосий" — от проф. Н. А. Заботски и "В памет на арменскион Рубен Дюлофев" — от проф. П. Соколовски.

И накрая в богословския отдел дякон В. Фомичев пише за Архимандрит Леонид Кавелин по случай 150-годишнината от рождението на този знаменит инок-ученец на Руската православна църква, който посветил целия си благочестив живот в служба на Църквата, Отечеството и Бога.

Д-р Харитон ПОПОВ

ма на църковно управление". Смет протест срещу това заблуждение подготвила тогава акад. А. А. Шахматов, М. Оболенски, архимандрит Леонид Кавелин и др., но с помощта се посрещала техните научни доводи. А то, че долше време съветските историци и филолози Н. С. Деряжини, М. Н. Тихонов, Иван Библин и др., а също и И. С. Удзуханов, придръжали се към царистко-ленинското учение за историята — всъщност показва че се разглеждал само исторически, само във връзка с други доводи (В. Н. Ленин, Съчинения, т. 35, София 1963, стр. 230) — да признаят, че русите са получили не от Византия, а от братята славяни, от българите писменост и просвещение. В това ни уверява и древно руска Иновладска летопис: "Българският цар Симеон изпрати учени свещеници и много книги в Киевска Русия". Било 70-80 години до официалното покръстване на руския народ в руската земя имало български свещеници и книги, също и християнски храмове. Ние знаем много само на един от тях български свещеници — пръвният Григорий, приложил свещеника на всъщност руска кирилица Елдея-Олга. Той под своите преводи от гръцки на старославянския в Киев се подписвал така: "Той превод направил пръвният Григорий, струдилия на българския цар-иноволаб Симеон". Българският пръвният Григорий се счита за "основател на руското летописане". Никой от тях български свещеници е написал и стихотворението "Похвала на българския цар Симеон", намерено в руския Белоозерски манастир.

Културните и духовни връзки между Киевска Русия и Дунавска България датира от походите срещу Византия в 907 и 911 г. а на кирилския княз Олег (882-912), който е 88000 гръци и 2000 кораб обсадил по суша и море Константинопол — главният и най-богат център на тогавашна Европа. А по изследванията на някои историци, познатиността на княз Олег с цар Симеон било преди 907 г. Затова не тила същият името на кирилския княз Олег: став изком с името на българския цар Симеон и Нардана едните княз Солун от

904 г. Не така случайно цариградският патриарх Николай Мистик западнал цар Симеон и българският народ „със съвършено изтребение, ако не престане да подстрахва руските църковни гонители“.

Така че новонаплатата книга на Уаухлон „За езика на Древна Русия“ ни разкрива ясно влиянието на старобългарската

гърската литература върху староруската и то още от Златния Симеонов век на българската писменост. А това представлява един нов ценен принос в изследванията на словесната славянска култура.

Архан. НЕСТОР

Силата на Божията благодат

(ПРЕП. МАРИЯ ЕГИПЕТСКА)

Животът на преп. Мария Египетска е чудна повест. В него са прелестни несверзати противояконости. Още от ранните години на своята младост тя води якомислен греховен живот. Но както много грешна, така и силно се разкаява. Неочаквано до сърцето ѝ се докоснала Божията благодат и в него възгордели топки и светли чувства, непознати до тогава за нея — вместо бурните и странични грехове, засяда светост.

Много учудващи обстоятелства има в това обръщение на преподобна Мария Египетска. Но пак всекога звучат думите на Исуса Христа: „Не вие Мене избрахте, но аз вас избрах и ви поставих да живеете и да принасите плод...“ (Йоан 15:16).

От тук изникват въпросите:

Сам ли Мария Египетска е избрала пътя към Бога, или Сам Бог ѝ е отворил по него в определено време, докосвайки сърцето ѝ със Своята благодат?

Знаю Бог не е избрал душа на средата на чистите девички, които са посветили живота си Нему и които никога не са мечтали за земни жених, жилили с надежда за вечно блаженство и светост, и сърцата им никога не са трепнали за земни удоволствия, а избрал душа, обременена с греховни стремежи и желаниа, душа, паднала почти до най-ниското нравствено ниво?

Независа съ Божията воля и намерения.

Мария Египетска, бившея най-голяма грешница, достигнала до таква нравствено съзрялост и светост, за която и ангелите гледали с учудване и благоговение. С това Господ Бог нагледно посочил силата на благодатта, която обновява

ява, преражда и оправдава. Оттук следва, че никой от земните люде не може да каже, че е паднал толкова ниско, че да него всекога е погнитоно и връщане към доброто не може да има. В живота на преподобна Мария Египетска Господ нагледно показал, че няма таква бездна на падение, в която Добрният Пастър да не издържи и да не подлее спасителната Си десница на загубилата овца, да ѝ изведе оттам и да ѝ направи украшение на словесното Свое стадо.

Има много яри и наразителни примери в живота на вярващите люде, чрез които недумислено се доказва, че обреханата от греховни стремежи душа, неочаквано обрехвана като с пролетен повет от благодатта Божия, се преражда и тръгва по пътя на добродетелта и светостта. Колкото и да е паднал човек в бездната на нравствената повара, колкото и да е загубил силата за задържане, дори и да уруда със силата на своето греховно отчаяние, дълбоко вод греховните напаставяния а душата му се таит други чувства — големи и силни, които, щом се докосне до тях благодатта Божия, се разгарят в буюн очистителен огън, изгарящ всечко греховно. Това част на обреханото настъпва, открива се светлиа друм на добродетелта и светостта, по който тръгва възмечената от греха, но отворила се от него душа, обрехвана и обрехана с топлото и освежително веене на Божията благодат, спасявана и освежаваща. По този път преминала преподобна Мария Египетска и със силата на Божията благодат, завършила живот си, се увеличава с венета на светостта.

Свещеник Петър Ставчев

Клеветата

„Тя е болест на душата. Занемателна не може да търси способността на другите... Под нечесното си анимемрието прикрива духовната си трозота. Клеветата е най-отвратителната етиа, с която си служат безащелни люде в своите многолики стремежи, за да напастост и унижат неубоитни си противници. У клеветниците е съчетано всечко отрицателно: лъжа, гордост, безчестие. Така този баща руски добрите отношения в семейството и обществото. В повечето случаи в дното на всяка трагедия се пригиза някой клеветник. В драмата „Крал Лир“ Шекспирният герой Котин не уверява, че има хора на света „подли дрънчавици“, а чийто жила вместо кръв тече помия“ (Кингилдз. Паскалев, стр. 105).

В баснята „Клеветник и змия“ Крылов ни разказва как клеветата и змията се свадили пред вратата на ада кой да влезе по-напред. Велзвуча излязла в ни каваат: „Нека влезе по-напред клеветата, защото тя хале хората отзадле, през гори и планини.“

Художествената литература е пълна с примери, как са оклеветавали най-добрите граждани през вековете. Така например Николай Гарибович Чернишевски, знаменит руски писател, срещу 500 сребриани рубли бил клеветен от Костомаров на императора, който го изратил на заточение.

През 1884 г. френският офицер Драйфус е оклеветен и осъден от военния съд за шпионаж. Само един човек тогава го защити и той бе Вина Зола, най-видният представител на френския натурализъм, който написал писмо до президента на Френската република: „Аз обхващам“. Неговата защита разваля цялото прогресивно европейско обществено мнение. Френското правителство беле прирзудено отново да разгледа делото и установи, че капитан Драйфус е невинен.

Прочутият руски юрист Коин, рисува клеветниците тъй: „Необходимо ми е да пригизат съвестта си да замълчи в твоя мизанта, когато лъжливите им уста все се докоснат до вечната книга, в която са написани думите на светата истина.“ (Съдебен реч, т. I, 1927 г.).

Клеветникът отровна Сократ. Те разниха Спасителя на кръста. Изгориха на плаката Хус и много други...

Клеветник са виновни за смъртта на хиляди генни на човешката прогресивна мисла, приковани на позорния стълб

и пратени преждевременно в гроба.

Клеветата е била всекога язва в частния и обществения живот. С нея си си служили злобни худелци, които инкват „сламката в окоето на брата си, а гредата в своето око не усещат“ (Мат. 7:3).

Пакостният жар на клеветниците е много силен. Пуснат ли някак измислихотна, след няколко дни сами не могат да ѝ познаят... и сами започват да ѝ вярват.

Възв. „Отесечен фронт“ от 17 март м. г. в статията Занятият се как постъпвали с поддържане“ четем: „Поддържане са: клеветници, карьеристи, допосчани, мърсини, безвременно вероломни, подлизурки, готови на всяка гадост, мезавици, безчестници, мижурци“.

За таква долин хора хан Крум никога издал сурони закон: „Ако някой наклевети някоя, нека думите му да не се вземат за истина. Оваже ли се, че е лъгал, да бъде убит. Клеветниците да се наказват със смърт“. („Моята древна и млада родина“, София, 1965 г.).

Клеветата в нашия обществен и личен живот днес е голяма житейска язва. Преди няколко години от Пропагандния отдел на ЦС на Профсоюзалните съюзи бяха издали специален доклад против клеветата. Нарисуван бе един приел (пощата етиа-животно), око чийто разперен крила дождаха писем, които нишеха клевети, доноси и др. мизерии от този род. Прилепът на този плакат бе одиетворенно на клеветниците и доносчиците. И мизерно видяха своя лик в него. И вярвам, че мнозина се попрахта и спелна.

Необходимо е всеки донос да бъде внимателно разглеждан и проверян, а на клеветниците да се дава заслуженото порицание и осъждане, за да не страдат заради морално паднали люде невинни, честни и почтени граждани.

Ние, пастирите, трябва да наблигаме за яри отграждане на общественията действителност в съзнанието на нашите енорийци. Непреставно да проповядваме евангелската етиа за лични, братски взаимности искрени и сърдечни отношения. Да говорим само истината и то открито, за да възтържествуват справедливостта, мирът и доброто между хората.

Нека помним, че св. ап. Яков замолва всички ни: „Не се клеветете, брати!“ (4:11).

Ставрофорен иконом Петър ХРИСТОВ

Цена 8 стотинки — годишен абонамент 2,50 лв.; сметка 11101 БНБ — Софийски градски клон

Печатница „9-ти септември“ — София

Редактор доц. Георги П. Парев

Печатница „9-ти септември“ — София